

ΣΤΟ ΜΙΚΡΟΣΚΟΠΙΟ...

Ο ορισμός του Λένιν

Του Αντωνη Καρκαγιαννη

Ο Βλαδίσλαβ Ιλιτς Ουλιάνοφ, γνωστότερος με το ψευδώνυμο Λένιν, ήδη από τις αρχές του περασμένου αιώνα ξόδεψε άφθονη φαιά ουσία, ενέργεια και ρητορεία για να απαντήσει στο ερώτημα ποιος είναι «κομμουνιστής», ποιος θεωρείται από τους άλλους «κομμουνιστής». Τελικά, κατέληξε σε μια απάντηση που στην απλοϊκότητα, την πρακτικότητα και την πονηριά μοιάζει με το «ανγό του Κολόμβου»: «Κομμουνιστής είναι το μέλος του κομμουνιστικού κόμματος». Αυτή η απλοϊκή και σχεδόν ταυτολογική απάντηση επαναλαμβάνεται αναλλοίωτη σε όλες τις εκδόσεις της «Σοβιετικής Εγκυκλοπαίδειας», τον εγκυρότερο ερμηνευτή της σοβιετικής θεολογίας.

Επί δεκαετίες πίστευα ότι ο ορισμός αυτός ήταν περιττή ταυτολογία, σα να λες «ύδωρ είναι το ύδωρ της θαλάσσης». Χρειάστηκε να έρθουν χρόνια διαφορετικά για να καταλάβω την αξία (την πολιτική αξία) του απλοϊκού ορισμού. Και χρειάστηκε να ανακλύψει το ερώτημα (θεμελιώδες, κατά τη γνώμη μου): «ποιοί θα εκλέξουν τον νέο πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας» για να ξαναθυμηθώ τον ορισμό του Λένιν.

Στα νιάτα μου πίστευα ότι κομμουνιστής είναι ένας ξεχωριστός άνθρωπος με πολλές αναφορές σε ηθικές, πνευματικές και κοινωνικές αξίες, οι οποίες τελικά τον προσδιορίζουν. Υποθέτω ότι αυτές τις αξίες τις σκεφτόταν και ο Λένιν γιατί στο συνολικό του έργο αναφέρεται σε αυτές. Αλλά όταν επρόκειτο να δώσει την πολιτική έννοια του κομμουνιστή περιορίστηκε αποκλειστικά στη σχέση του με το κόμμα, χωρίς να αναφέρεται καν στις πεποιθήσεις και στα πιστεύω του κομμουνιστή, του αρκούσε ότι είναι μέλος του κομμουνιστικού κόμματος. Είναι φανερό ότι η προσοχή του απορροφείται από μια πραγματικά νέα τότε πραγματικότητα, το οργανωμένο κόμμα. Το ήθελε μάλιστα επαναστατικό, πρωτοποριακό και προλεταριακό, όταν το προλεταριάτο αντιπροσώπευε μόλις το 4% του ρωσικού λαού. Στην αντίληψη του Λένιν το κόμμα είναι εξ ορισμού μειοψηφική «οργάνωση αφοσιωμένων εκλεκτών» και εγλεόυαζε αποκάλυπτα ως ψεύτικα και υποκριτικά τα «δημοκρατικά ανοίγματα στον λαό».

Οι αντίληψεις αυτές του Λένιν για το κόμμα και το μέλος δέχθηκαν σφοδρή κριτική. Το βέβαιο όμως είναι ότι μετά το 1974 τα λεγόμενα «αστικά» κόμματα στην Ελλάδα όταν αποφάσισαν να οργανωθούν, οργανώθηκαν κατά το πρότυπο των κομμουνιστικών κομμάτων. Τα αντέγραψαν, ακόμη και στα πιο αμφιλεγόμενα σημεία, όπως είναι ο «δημοκρατικός συγκεντρωτισμός». Δεν μπόρεσαν, δυστυχώς, να ανακαλύψουν τίποτα περισσότερο από τη δομή που τα κομμουνιστικά κόμματα εφάρμοζαν 70 χρόνια πριν.

Ετσι, η Ν. Δ. συγκαλούσε αντιπροσωπευτικά συνέδρια που καθόριζαν την πολιτική και εξέλεγαν τον «αρχηγό», εξέλεγαν Κεντρική Επιτροπή, περιφερειακές και κλαδικές οργανώσεις και διέθετε μέλη. Όλες οι διαδικασίες ξεκινούσαν από τα μέλη. Αυτά αποτελούν τη βάση. Το λεγόμενο «άνοιγμα στον λαό» είναι στην ουσία η ταύτιση του μέλους με τον «φίλο», τον «οπαδό» (συχρότατα περιστασιακά) και τελικά με τον ψηφοφόρο. Δεν είναι της ώρας να αναλύσουμε τη μάλλον τραγελαφική ταύτιση διαφορετικών ρόλων και λειτουργιών (μάλλον εκ του πονηρού κατά τη γνώμη μου). Μπορούμε όμως να αναρωτηθούμε κατά πόσο ανταποκρίνεται στο αίτημα «για περισσότερη δημοκρατία». Φοβάμαι ότι θα συνέβαινε το εντελώς αντίστροφο: Η διάλυση και η διάχυση μιας έστω ατελούς δημοκρατικής διαδικασίας θα κατέληγε σε αποχαλίνωση των μηχανισμών και του λαϊκισμού και στη διάλυση και τον κατακερματισμό του ίδιου του κόμματος.

Μια νέα αγγλική μετάφραση ποιημάτων του από τον Αμερικανό κριτικό και συγγραφέα Ντάνιελ Μέντελσον έγινε θέμα από το «New Yorker» μέχρι το ομοφυλοφιλικό σάιτ advocate.com

Ο Καβάφης ξαναχαμογελά από το περιθώριο του 20ού αιώνα

Της ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΜΠΑΡΚΑ

Ο Καβάφης σύχναζε στην κακόφημη πλευρά της πόλης με την ίδια ευκολία που ανέσυρε από την ελληνιστική αρχαιότητα τους μικρούς, αποτυχημένους, περιθωριακούς ήρωές του, εκείνους που η επίσημη ιστοριογραφία προσέπερασε για να δοξάσει τους μεγάλους νικητές.

Δεν εξέδιδε ποτέ τα ποιήματά του, τα μοίραζε ο ίδιος στον κύκλο του, καθώς δεν άντεχε την εικόνα των «απουλήτων αντιτύπων που γεμίζουν σκόνη στα βιβλιοπωλεία δίνοντας χαρά στους εχθρούς του», όπως έγραψε ο βιογράφος του Ρόμπερτ Λίντελ.

Η ιστορία, όμως, τον διευέπυσε. Η έκδοση μιας νέας αγγλικής μετάφρασης από τον Ντάνιελ Μέντελσον μιας ανθολογίας ποιημάτων του Καβάφης αλλά και η πρώτη μετάφραση στα αγγλικά των γνωστών πια 30 «ατελών» ποιημάτων του που ανακαλύφθηκαν τη δεκαετία του '60 (και πρωτοκυκλοφόρησαν το 1994 από τον «Ικαρο»), δεν πέρασαν καθόλου απαρατήρητες. Από το «New Yorker» μέχρι το διαδικτυακό ομοφυλοφιλικό site advocate.com, το δίτομο έργο «C.P. Cavafy: The Collected Poems» και «Unfinished Poems» (εκδόσεις Κνορφ) του Αμερικανού κριτικού και συγγραφέα Ντάνιελ Μέντελσον βρήκε πολύ και φιλόξενο χώρο. Εβδομήντα έξι χρόνια μετά τον θάνατό του, ο Καβάφης εξακολουθεί να κινείται με την ίδια ευκολία σε όλες τις πλευρές της πόλης...

Ο 49χρονος Ντάνιελ Μέντελσον αφιέρωσε 10 ολόκληρα χρόνια μεταφράζοντας τα ποιήματα του Καβάφης. Δεν πήγαν χαμένα. Η κριτική εκθειάζει το έργο του. Ο Νταν Τσιάσον σε 5,5 σελίδες στο «New Yorker» χαρακτηρίζει τη δουλειά του «εξαιρετική». Ο Μέντελσον μελέτησε πολύ καλά τα ποιήματα του Καβάφης που μετέφρασαν στα αγγλικά οι Εντμουντ Κίλι και Φίλιπ Σέραρντ στα τέλη της δεκαετίας του '70. Θεώρησε, όμως, ότι οι δυο τους συνειδητά δεν ασχολήθηκαν με τον ρυθμό του Αλεξανδρινού, αναζητώντας σε αντιδιαστολή τη μυστηριώδη πειθαρχία στους στίχους του.

Ο Μέντελσον, αντίθετα, ασχολήθηκε με το μέτρο. «Όσο περισσότερο βυθίζομαι στους στίχους του τόσο συνειδητοποιούσα ότι δεν χρειάζονταν απλώς μια νέα μετάφραση, αλλά ένα πλήρες επίμετρο με ερμηνευτικά σχόλια για εξυπνους, αλλά όχι μνημένους α-

Με το πορτρέτο αυτό του Αλεξανδρινού κόσμησε το «New Yorker» (Μάρ. 23) το αφιέρωμά του. «Οι προηγούμενες μεταφράσεις επιδίωξαν να παρουσιάσουν τον Καβάφη ως έναν προσιτό ποιητή και τον "ίσιωσαν"».

ναγνώστες, που επιθυμούν να μάθουν περί τίνος πρόκειται», εξηγεί στη συνέντευξή του στο advocate.com. «Ένας φίλος μου, διαπρεπής κλασικιστής, μου είπε: "Δεν μπορούμε να καταλάβουμε τα ποιήματα του Καβάφης εάν δεν καταλάβουμε τις ειρωνείες που κρύβονται πίσω από τις ιστορικές λεπτομέρειες". Προσπάθησα επιπλέον να επαναφέρω το μέτρο, τη συνήχηση, τον ρυθμό. Οι προηγούμενες μεταφράσεις επιδίωξαν να παρουσιάσουν τον Καβάφη ως έναν προσιτό ποιητή και "ίσιωσαν" τα ποιήματά του. Εγώ θέλησα να αναδείξω τη λάμψη τους».

Διαπιστώνεται συχνά ότι

ο Καβάφης μεταφράζεται εύκολα. Δεν είναι λίγοι, μάλιστα, όσοι υποστηρίζουν ότι ο Αλεξανδρινός ποιητής κέρδισε από τη μετάφραση. Επειδή γενικά αποφεύγει τις μεταφορές και τις λεκτικές περιτεχνες διακοσμήσεις, τα ποιήματά του συχνά εκλαμβάνονται και ως σκέτη πρόζα. «Αυτό είναι δώρο και κατάρα μαζί», τονίζει ο Μέντελσον. Γιατί αν εκ πρώτης όψεως «φαίνεται ότι ο Καβάφης χρησιμοποιεί τη γλώσσα της καθημερινότητας, την ίδια στιγμή ανασύρει αρχαίες λέξεις, τις γυαλίζει και τις διαθέτει προς χρήση. Ετσι η γλώσσα του έχει μια μουσικότητα που δεν βρίσκει το αντίστοιχό της στην αγγλική», καταλήγει.

Ο Ντάνιελ Μέντελσον, χρόνια κριτικός βιβλίου στα «New York magazine» και «New York book review», έχει γράψει και ο ίδιος έξι βιβλία. Το μπεστ σέλερ του «Lost: A search for six of six million» για την αναζήτηση της μοίρας έξι μελών της οικογένειάς του στο Ολοκαύτωμα απέσπασε το 2006 το βραβείο του National Book Critics Circle. Έχει ασχοληθεί και με την αρχαία τραγωδία και συγκεκριμένα τον Ευριπίδη στο «Gender and the City in Euripides' Political Plays» (Oxford University Press, 2002).

Τι τον τράβηξε στον Καβάφη; «Το γεγονός ότι ασχολείται με το περιθώριο, τις σκοτεινές περιοχές. Είναι ένας κορυφαίος ποιητής του 20ού αιώνα, που μας χαμογελάει από το περιθώριο του 20ού αιώνα. Θεωρώ ότι σήμερα περισσότερο από ποτέ πρέπει να διαβάσουμε την ποίησή του. Θα αναγνωρίσουμε στον χαιρέκακο, σαρδόνιο τρόπο με τον οποίο αντιμετώπισε την πτώση τώσων πολιτισμών, την αποσύνθεση αυτοκρατοριών, το αναπόφευκτο τέλος του πολιτικού στάτους κβο, τον κόσμο γύρω μας».

«Εγώ θέλησα να αναδείξω τη λάμψη του», λέει ο 49χρονος Ντάνιελ Μέντελσον